

V R T E C .

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 2.

V Ljubljani, dne 1. februarja 1908.

Leto 38.

Pridi, vesna, že!

V sneg zaviti je bor,
tih je ptičji zbor,
spev vesel je tih.
Gajek mrtev spi,
mrzle zime dih
le nad njim drhti ...

Vesna mlada pa
v gradu se smehlja,
v gradu bisernem,
solnčku, ženinu,
vesna se smehlja,

Pridi, vesna, že,
s petjem pridi k nam,
s cvetjem pridi k nam,
v gajek mrtvi zdaj,
o nevestica,
spet prinèsi maj!

Bogomil Gorenjko.

Kar cvetja nam pomlad je dala ...

Kar cvetja nam pomlad je dala,
jesen je hladna vzela spet;
in kjer življenje prej je cvelo,
pozimi je le smrti sled.

Tako usoda vse razdira,
kar čas ustvaril je nekdanj;
smrt vse od kraja le pobira,
ničesar pa ne da nazaj! ...

Taras Vaziljev.

Anže.

Povest. — Spisal Stanko Svetina.

I.

Isti dan je jokal Čebρινov Anže, kakor še nikoli prej. Moj Bog! Vsak bi jokal, če bi se mu pripetilo kaj takega. Čebρινovemu Anžetu so umrli mati, zato mu je bilo tako hudo. Očeta je izgubil, ko je bil še v zibelki: Francek, brat Anžetov, je pa umrl za plućnico — in zdaj še mati.

Prišli so v hišo možje: prišel je mizar Kotarjev Miha in so se pogovarjali: »Drugega nam ni zdaj, kakor v sitnost. Nima nič! Narediti nam je vse zastonj; niti krajcarja ne dobimo za to.« Anže je jokal in gledal može z nevoljnimi obrazi in se jih je bal. Stisnil se je v kot k peči in hudo mu je bilo. — Kako so rekli mati? Pošten bodi, Anže, in ne bo se ti slabo godilo; potrpi, če ti bo hudo in ne godrnjaj! Ljubi Bog bo že skrbel záte, kakor skrbi za vse, tudi za najmanjšega črvička na zemlji. Tako so mu naročali mati na smrtni postelji. Anže si je zapomnil besede in si jih je vtisnil v srce.

Prišle so ženske in so preoblekle mater. Položile so jo na oder, djale so ji v roke križ in rožni venec in postavile na vsako stran odra dve sveči. Poleg odra je stala mizica, pogrnjena z belim prtom, in na njej je bila posodica s soljo in z oljkovo vejico. Anže je sedel pri odru na stolčku, glavo je naslonil v dlan in je jokal. Mati je imela oči zaprte, vsa je bila bela kot sneg, samo lasje so bili rjavi. Po izbji je bilo vse tiho, le muhe so brenčale po kotih in zdajpazdaj se je zaslišal zategnjeni jok Anžetov.

Zvečer so prihajali vaščani v hišo. Možki so posedli stole pri mizi, ženske z otroki so pa sedle na klop pri peči. Stari Boltetovec je vzel iz žepa rožni venec in je začel moliti naprej. Počasi je molil, vedno z istim glasom, ostali so mu pa odgovarjali. Ko je odmolil, so možje zažgali tobak, pogovarjali se o tem in onem, ženske so pa zapele. Anže je imel oči od joka vse rdeče in bled je bil v obraz. Ni mu bilo všeč, da so peli, in hud je bil na ženske.

»Kaj bo zdaj s fantom?« je vprašal Šimnov Jaka, star tesar, in je pogledal družbo okrog mize.

»Kaj bo? Oni Treskar ga mora vzeti k sebi, saj je stric njegov. Škoda, ne bo se godilo dobro fantu, res ne. On je siten in strog človek; nobena stvar mu ni prav po volji. Treskarica je sicer dobra ženska, pa kaj, ko vedno njegova vse velja. Jaz poznam oba, njega in njo. Škoda za fanta, kakor sem rekel.« Tako je pravil cerkovnik Tine.

Anže je slišal vse to. Domislil se je, da so mu pravili mati o stricu, ki je hud in čemeran. Videl ga še ni nikoli. »Črne brke ima in hude oči,« si je mislil Anže, in strah ga je bilo pred stricem že sedaj. »Priden bodi, pa ubogaj, in stric ne bo nate nič hud in še rad te bo imel,« so dejali mati

v svoji bolezni. »Priden bom in ubogal ga bom,« je sklenil Anže in je vzdihnil. Oči so mu bile trudne in zaspal je.

Imel je hude sanje. Z materjo sta šla po beli in široki cesti. Solnce je sijalo prazniško in se jima je smejalo v obraz. V dalji se je zaprašilo in iz prahu se je prikazal voz. Na njem je sedel debel človek, ves porastel po obrazu. »Stric je,« so dejali mati in so prijeli Anžeta za roko. Ko je pridrčal voz do njiju, je skočil mož z njega, iztrgal Anžeta materi, prijel za bič in ga dvignil. Anže je pa zakričal in se zbudil.

»Kaj pa ti je?« je vprašal stari Boltetovec in je stopil k njemu.

»Sanje sem imel hude; o stricu se mi je sanjalo. Kje so pa drugi, ali so že odšli?«

»Seveda so šli, saj bo že štiri ura. Le zaspil še in ne boj se, pa v posteljo pojdi! Saj ti ni treba misliti na strica. Zato se ti sanja tako, ker vedno misliš nanj.«

Anže se je trudil, da bi zaspal, pa ni več mogel. Gledal je sveče, ki so plapolale ob odru, pogledal je mater, ki je mrtva ležala na odru, in solze so mu spet prilezle v oči.

Solnce je že sijalo na nebu, in megla se je razgubljala in se trgala ob gričih, ko je prišel mizar Kotarjev Miha k Čebrinovima in je prinesel rakev. Z njim so prišli še drugi ljudje, vaščani in iz okolice. Anže je poznal večinoma vse; sosede že tako, druge je pa videl ob nedeljah pred cerkvijo. Le enega ni poznal in ga ni videl nikoli: visokorastlega moža z gladko obritim licem, s črno suknjo in s črnimi hlačami. Resen je bil njegov obraz, skoraj osoren.

Mož je stopil k Anžetu. »Ali si ti ranjke sin?« ga je vprašal in ga pogladil z roko po glavi.

Anže je gledal in ni rekel ničesar. Bilo ga je nekoliko sram, nekoliko se je pa tudi bal.

»Ali je ta Micin?« vpraša mož še enkrat in pogleda naokoli.

»Seveda,« odgovori Kotarjev Miha. »Zakaj pa ne zineš in ne poveš gospodu, čigav si. Tvoj stric so. Glej ga no, tako molčiš kakor grob, pa jokaš se venomer! Kakšen pa si že od joka!«

»Ne govori tako preko pameti? Misliš, da bo pel in vriskal, ko mu je umrla mati? Bodi, bodi!« zine stari Boltetovec, kateremu se je fant smilil.

»Torej ti pojdeš z menoj? K nam pojdeš, veš. Kako pa ti je ime?«

»Anže.«

»Vidiš, Anže, z menoj pojdeš. Ne bo ti hudo pri nas, če boš priden in ubogljiv. — Kaj bi? Majhen si še, za trdo delo nisi, past boš hodil in staremu Janezu boš pomagal pri konjih. Ali ti je všeč?«

»Rad imam konje,« reče tiho Anže in pomisli na sosedovega rjavca, skočnega in čilega, in tudi na voziček, zeleno pobarvan in gladkotekoč.

Pri fari je zazvonilo. Prišli so župnik in tudi cerkovnik Tine je prišel z njimi. Štirje moške so dvignili rakev in jo zadeli na rame. Izprevod se je začel pomikati. Najprvo je šel cerkovnik; v rokah je držal križ. Za njim so šli gospod župnik; nato so nesli pogrebci rakev in takoj za možmi

je šel Anže s stricem in nato še drugi pogrebniiki. Anže je ihtel, da je imel vso mokro rutico od solz. Stric je hodil pokonci poleg njega. Veter se je igral z njegovimi lasmi, a on se ni zmenil prav nič za to — mirno in korakoma je stopal in ni potočil solze.

Šli so v cerkev in so posedli po klopih. Gospod župnik so darovali sveto mašo za ranjko mater. Po maši je bil pogreb. Ko so spustili rakev v grob, so okoli stoječi komaj držali Anžeta, da ni skočil za njo. Plakal je, da ga ni bilo utolažiti. Z njim so jokale vse ženske in tudi marsikateremu možkemu so prišle solze v oči, da si je misli: »Poglej, kako jo je imel rad!«

Dolgo časa je klečal Anže ob materinem grobu. Ko se je naposled ozrl, že ni bilo skoro nikogar na pokopališču. Le dolgi stric se je pogovarjal pri cerkvenih vratih s cerkovnikom Tinetom. Ko je videl, da se je Anže ozrl, šel je k njemu in ga prijel za roko: »Glej no, kakšen si po hlačah, vse si umazal, ko si klečal; pa so še dobre hlače! Rutico bi bil djal pod kolena. Ne smeš biti tak; škoda obleke! Obleke je škoda, pravim. Kaj gledaš tako tjavendan in me nič ne poslušáš! Zdaj je že, kar je; ni se ti treba držati tako puščobno. — Ali imaš še kaj obleke doma?«

»Imam nekaj,« reče Anže in povese glavo, ker se ni upal pogledati v strica.

»Spravi vse skupaj; še danes bova šla! Za drugo sem že poskrbel, saj dosti ni vredno, kar je.« Tako je sklenil stric in se namrdnil.

Šla sta na dom. Pusto in prazno je bilo tam po izbi, in vonj po ugaslih svečah še ni izginil. Anže je odprl staro, črvido škrinjo in je vzel iz nje nekaj perila, telovnik, hlače in suknjo. Povezal je vse v culo, pomočil prst v blagoslovljeno vodo, pokrižal se in odšla sta s stricem. — — —

»K gospodu župniku bi še rad stekel, da bi se poslovil,« se domisli Anže in pogleda strica.

»Moj Bog! Misliš, da je toliko časa, da te bom še čakal. Ne bova takoj doma, ko bova za onimle hribom. Nič te ne morem čakati, kar brž pojdiva! Pri Boltetovcu, na koncu vasi, imam konja in voz. Ne smeva se muditi, če hočeva biti še pred nočjo doma,« reče stric.

Prišla sta k Boltetovcu. Oštir in stric sta se menila dolgo in se domenila.

»Pa naredite tako, kakor sem naročil. Enkrat že pridem sem, pa mi daste tačas tisto, kar bodeite dobili za zapuščino. Tudi primaknil vam bom nekaj — veste, nisem tak,« je rekel Treskar Boltetovcu in vpregel sam konja.

»Zdaj pa na voz!« je zaklical Anžetu in tudi sam sedel na koleselj. Potegnili je z vajeti, dvignil bič in voz je zdrčal po cesti.

Ko sta bila že daleč iz vasi, ozrl se je Anže še enkrat nazaj. Hiše so se že komaj vidile . . . Beli zvonik je stal ponosno pokonci . . . Tudi tega začne zakrivati bližnji grič . . . Jabolko vrh zvonika se še sveti v zlatorumenih žarkih . . . gozd, grič, polje, nebo. Skrivaj si je otrl Anže solzo, Treskar pa je švignil z bičem po konju.

Prijazen je bil Treskarjev dom. Hiša, enonadstropna, lepo pobeljena in krita z opeko, je stala ob vznožju zelenega-griča. Okoli hiše je bil vrt, sadni vrt s širokovejnatimi jablanami, vitkimi črešnjami in slivami. Za hišo je bilo dolgo, nizko poslopje z majhnimi okni in s širokimi vrati. Tu je kraljeval Treskarjev hlapec, stari Janez, med konji in med govejo živino. Tik tega poslopja je stal hlev za prešiče, ki jih je oskrbovala dekla Neža. Nekoliko strani od hleva je bil velik kozolec. Pred vrtom in pred hišo se je vila široka, bela cesta, ki je vodila v glavno mesto. Ko še ni bilo v tem kraju železnice, je bila cesta vedno polna veselih voznikov, ki so se radi ustavljali pri Treskarju, ker so vedeli, da ima dobro pijačo in dobro kuhinjo. Takrat namreč je imel Anžetov stric še gostilno. Ko pa je začel voziti vlak, je postala cesta tiha in mirna. Od takas pa je Treskar opustil gostilno. Bogat mož je bil, in ni se mu bilo treba ukvarjati s tem, da bi stregel drugim.

Precej oddaljena od Treskarjevega doma je ležala v dolini farna vas Kot. Cerkev je bila tam z dvema zvonikoma, župnišče in šola. Hiše so bile večinoma krite z opeko in le par jih je bilo slamnatih.

Dvanajst let je bilo Anžetu, ko je prišel k stricu. Privadil se je hitro razmer na novem domu; privadil se je osornega Treskarja in ni se več čudil navadam čudnega moža. Treskarica je bila namreč povsem drugačna, kakor njen mož. Smilil se ji je Anže-sirota in rada ga je imela, kakor svojega sina Lipeta, ki je študiral v mestu. Večkrat mu je dala kak priboljšek, postala je sploh Anžetu druga mati. Anže je vedel ceniti njeno dobroto in ji je bil vdan in poslušen v vsem.

Velik prijatelj Anžetov je bil tudi stari hlapec Janez. Že od mladega je bil pri hiši in je služil še očetu sedanjega gospodarja. Njegov svet je veljal veliko pri vseh domačih. Ko je prignal zvečer Anže domov krave, mu je pomagal nositi vodo konjem, ali pa je šel po seno na kozolec, ali pa v kaščo po zobanje namesto njega. Ko sta opravila delo, sta sedla na klop pred hlevom, in Janez je jel pripovedovati Anžetu dogodke iz svojih mladih let. Tako sta postala trda prijatelja.

Komaj je zjutraj prisvetilo solnce izza gora, že je skočil Anže s svojega ležišča, je odmolil jutranjo molitev in se umil pri koritu. Nato je šel v hlev, odvezal krave, izgnal jih vun in jih gnal past na bližnjo reber.

Priljubila se mu je tista reber in žalosten bi bil, da ni več hodil tja past. Krave je pustil, da so mulile travo, sam pa je sedel na bližnjo »klop«. Ni bila lesena tista klop. Par kamnov, drug poleg drugega, pa je bila zanj napravljena klop. Tu je presedel ves čas, da je na fari zazvonilo, tu se je spominjal vseh svojih žalostnih in veselih dni, kar jih je preživel. Pogledal je večkrat tja v daljo in se je spomnil svoje rojstne vasi, spomnil se je umrle matere. In kadar se je spomnil matere, vselej mu je zdrsnila solza na lice, odkril se je in zmolil zanjo očenaš. Vseh nauk se je domislil, ki mu jih je dala ranjka mati na smrtni postelji, in je sklenil za trdno, da

se bo vedno ravnal po njih. »Ko bi mi stric pustili, natrgal bi cvetlic, šel bi sam enkrat domov, če je prav daleč, in bi jih nasadil na materin grob: saj je tako prazen in trava raste najbrže po njem,« si je večkrat mislil. Rečem jim: »Glejte, stric, rad bi nesel cvetice na materin grob, da ne bo prazen. Saj me pustite stric, kaj ne?« In stric bi odgovorili: »Ker že tako siliš, pa pojdi!« Morda bi rekli tako — ali pa ne? Mogoče bi naježili obrvi in dejali: »Doma bodi, dela je dosti, kam boš hodil!« Lahko bi mi tako rekli.«

Tako je sanjal Anže na svoji klopi, zamišljen, glavo naslonjeno v dlani.

»Teta (tako je imenoval Treskarico) je rekla, da pride o Vseh svetih Lipe domov. Ravno tako velik je, kakor ti, samo malo bolj šibek je. V gimnazijo hodi, v drugo šolo, in priden je, je dejala. Bog ve, če bo hotel govoriti z menoj. Janez je rekel, da bova kmalu prijatelja.« In pomislil je Anže na mesto, na veliko vas, kjer so same lepe in visoke palače in kjer se vozijo ljudje v kočijah po cestah. Rad bi videl mesto, veliko in lepo, rad bi videl krasne cerkve z visokimi zvoniki.

Da mu je bil krajši čas, je delal Anže iz deščic, ki jih je prinesel s seboj, škrinjice, stolčke in mizice. Že od nekdaj ga je veselilo mizarstvo in na tihem si je želel, da bi postal mizar; razodel pa te misli še ni nikomur. Potrl se je nekoč dekli Neži predal v omari, kamor je devala obleko. Črviv je bil tudi predal nekoliko; les je bil slab in zlomil se je. Anže je naredil novega in ga vložil v omaro. Napravil je vse tako lično, da mu je rekel Janez: »Glej, glej fanta! Ti bi bil pa dober mizar; pa tako majhen še, pa ti že napravi, kakor bi se bil kje učil.« Tudi dekla Neža, Treskarica in celo Treskar, ki ni rad hvalil, tudi on je pohvalil tedaj Anžeta.

* * *

»Jutri mislim v Brinje. Če hočeš, se tudi ti, Anže, lahko pelješ z menoj v svojo rojstno vas,« je rekel čisto nepričakovano nekega večera Treskar, ko so bili vsi zbrani v družinski sobi.

»Oh, rad, rad, stric!« je vzkliknil Anže, ves vesel in rdeč v obraz.

»To pa namreč zato, ker si bil doslej ubogljiv in nisi napravil nobene nerodnosti,« govoril je dalje Treskar in ni prav nič izpremenil obraza. »Rjavcu se mora dati malo več zobjanja kakor po navadi, in zjutraj ob petih mora biti voz že pripravljen in osnažen, da se odpeljeva in da ne bo treba čakati,« je še rekel in odšel iz izbe.

Anže je bil vesel, da še kmalu ne tako; zakaj izpolnila se mu je želja, ki jo je nosil že dolgo v srcu. Šel je spat in zaspal je hitro.

Zjutraj na vsezgodaj je skočil s postelje, pomencal oči in se umil. Iz škrinje je vzel praznje hlače, telovnik in suknjo in se je oblekel. Nato je stekel na reber, kamor je hodil past krave . . .

Pred hišo je stal že voz, lep in svetel, in rjavec je bil že uprežen. Janez je prinesel še bič in je potapljal konja po vratu. Treskar je prišel iz hiše, šel k vozu, pogledal, če je vse v redu, in je sedel nanj.

»Kje pa je fant?« je zaklical in se ozrl. »Konj pripravljen, voz pripravljen, njega pa še ne. Veš ti, Janez, kje je?«

V tem prisopiha Anže izza ogla, držeč v roki šop cvetic.

»Kje si pa bil? Kaj pa ti bo ta trava?« vpraša Treskar.

»Na materin grob jih bom vsadil,« odgovori Anže navdušeno.

Treskar se je obrnil na drugo stran. Ako bi ga bil kdo opazoval, bi bil videl, da je imel solze v očeh. Dobro srce je imel Treskar vseeno, čeprav je bil drugače hladnokrven in ga ni genila vsaka mehkoča.

Anže je sedel na voz poleg strica. »Srečno se vozita!« je še zaklicala Treskarica na pragu, in voz je oddržal po beli cesti. (Konec prih.)

K voličem voziček!

Pri Veselovih je pa res veselo. Trije dečki: Videk, Štefek in Cenček so pridni, živi in veseli, zato sta jih vesela tudi oče in mati. Radi storé ti otroci, kar se jim veli; zato jim pa tudi starši radi napravijo kako veselje. Mali Cenček je večkrat pravil, kako lep par voličkov ima Tičarjev Tinček — in glejte: sv. Nikolaja jutro sta že stala dva volička v Čenčkovem reščetu, katero je bil »nastavil« Nikolaju. Toda čemu naj sta volička, še celo vprežena v jarem, če pa ni voza, da bi se kaj vozilo in prepeljavalo? Seveda so za ta nedostatek zvedeli tudi Veselov oče, in ni bilo drugače, da so se morali polotiti kolarstva. —

Akoravno niso bili izučeni kolar, je šlo delo vseeno urno izpod rok; sosebno, ker so imeli dva marljiva pomagača, Štefka in Cenčka.

Komaj so izrekli: »Žago in sveder bomo najprej rabili,« že je bilo oboje pri rokah. Oče pa so iz drvarnice prinesli pripravno jelovo debečce in iz njega kar našagali kolesca za novi voz in jim s svedrom napravili v sredi luknje, da bi se mogla natakniti na osi.

Zveste opazovalce so imeli, ko so mojstrili novi voziček. Vsi trije — Videk, Štefek in Cenček — kar trenili niso z očmi, tako verno so občudovali očetovo ročnost. Vendar, kadar so rekli: tega ali onega je treba, ie hude pa tudi, kot bi trenil, na mestu.

Ni že več mnogo manjkalo do začetka šole, ko se je završeval v očetovih rokah novi voziček. Vidka je hudo imelo, da bi videl, kako bo prvič stekla nova proga; toda ni mu bilo usojeno, da bi bil dočakal ta slovesni trenotek. Vse si je že uredil za šolo in si obesil že torbico preko ramen, da bi kar skočil v šolo, ko bi le enkrat videl, kako se bo vozilo. Ves zaverovan v očetovo delo, bi bil gotovo zamudil šolo, da ga niso opomnili oče, češ, da je zadnji čas, da gre. No, in Videk je bil tako ubogljiv deček, da je slušal očeta ali mater na prvo besedo. Se je pa potem po šoli toliko brezskrbneje udeleževal mnogovrstne, lahke ali težavne, nevarne ali vesele vožnje. Od tega dneva se je namreč pri Veselovih vse le vozilo, nosili niso več.

»Cenček!« so zaklicali mati iz kuhinje v hišo, »prinesi mi užigalic!« Cenček je naložil užigalice na voz, pognal volička in pripeljal v kuhinjo materi užigalic. Tako jim je vozil polena iz drvarnice, sladkor, milo, kavo, sol iz bližnje prodajalne — da, некоč je hotel peljati celo krompir iz kuhinje v hišo za večerjo. Le s tem so ga pregovorili mati, da bi utegnil pes ali maček ovohati krompir na vozičku — in kdo naj ga je potem za psom ali mačkom, ki oduha in ovoha tudi vse druge nemarne stvari?

Tudi v hiši ni zmanjkalo vožnje od jutra do večera: vedno se je nakladalo in razkladalo, zaviralo in podkladalo pod kolesa. Zdaj je bilo treba potisniti, zdaj zopet opirati, da se ni zvrnilo pod pot; bilo je treba

počivati, krmiti in napajati, kadar sta bila volička trudna, lačna in žejna. Seveda na pašo je bilo tudi treba gnati ljubo živinico.

Skoro bi bili Veselova mati že siti večne vožnje, ko bi ne bili veseli radi svojih otročičev in bi ne bili vedeli, da je bolj varno vozariti v gorki sobi, kot se pa dričati in sankati v mrazu in snegu. Kako lahko bi se kdo prehladil, se na sankah prevrnil, si zlomil nogo ali kaj drugega? Ali se pa celo pri dričanju s sankami zaletel v kako drevo in se celo pobil do smrti? V sobi pa vseh teh nevarnosti ni, in zato so Veselova mati iz ljubezni do otročičev radi potrpeži z domačo vozarijo.

No, pa saj je bilo te vozarije tudi konec ob svojem času.

Konec je pa prišel tako-le: Veselov oče reko nekoč Cenčku: »Cenček, pojdi mi po tobaka k Oreharju!« — in Cenček je šel. Seveda s svojo uprego kot po navadi. S težavo, kot vozniki svoje blago, naloži tudi Cenček pri Oreharjevih zavoj tobaka in požene proti domu. Toda nesreča tudi ta dan ni počivala. Na voglu Oreharjeve hiše se je stekala s strehe voda od skopnelega snega in je napravila precejšnjo lužo. Prav ob zidu je moral speljavati Cenček, da bi prišel kakó s svojim suhim vozom mimo. Res je silil in silil k zidu toliko časa, da se mu je prevrnil voz in se mu tobak skotalil v vodo.

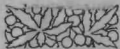
Hitro pograbi Cenček tobak, voz in volička in prinese vse skupaj domov.

No, oče so stresli že prej zadnji prah iz mehurja v pipo in ga spustili v dimu in so zdaj komaj čakali, da zabašejo nanovo svojo pipico. Ko pa posežejo po zavoju in začutijo, da je moker, odmajejo z glavo in rečejo nevoljno: »Ej, ej, kaj pa si počel s tobakom?«

Cenček še nikdar ni doživel, da bi bili oče nevoljni radi njega. Zato je bil zdaj ves potrč, nič ni mogel odgovoriti. Za odgovor sta prišli le dve debeli solzi iz oči in sta lezli počasi, ena po nosu, ena po licu. Oče so videli moker voz v Čenčkovem naročju in so takoj uganili, kaj je bilo ob vogalu Oreharjeve hiše. Niso mu sicer več ničesar rekli, ker so poznali njegovo dobro srce.

Tudi one mehke besede so bile Cenčku prehude. Nič več ni imel veselja z vozom in vožnjo. Kar zapeljal je vso uprego v kot in se je ni dotaknil poslej. Preveč ga je spominjala, da je radi nje razžalil očeta. — Da, spravil je tisto uprego celo iz hiše. Zamenjal jo je z Oreharjevim Tončkom za trobento. Ta pa je obdržal volička in spodnji del voza zase; gornji del je pa odstopil svoji sestrici Anici. Namesto koles so napravili Oreharjev oče tečaje, drugo pa pisano pobarvali — in tako so napravili svoje Anice »Anici« prelepo zibelko.

F. G.

Prijateljja.

Povest. — Spisala Mara.

(Dalje.*)

ez nekaj trenutkov je že stal grofič z Elviro v vratarjevem stanovanju. „Milostljiva gospa grofiča želi — tako mi je naročila danes pred odhodom — da bi došel vaš Alfonso vsaj polure k grofiču na zabavo.“ Medtem, ko je Elvira izgovarjala te besede, je pogledal grofič proseče malega vrtnarja, kakor bi se bal, da se mu Alfonso ne „odzove“. Toda vrtnar je ves srečen zadovoljil Elviro. Alfonso se je le še preoblekel in takoj odšel za grofičem. Elvira ga je že pričakovala. Kratko in vljudno se je Alfonso poklonil, a signorina je dejala: „Na vrt pojdemo!“ Gastone je veselja poljubil gospodični roko, objel malega prijatelja in oba sta kakor lahkokrila goloba odhitela na vrt.

„K jezercu, k jezercu, signorina“ — zakliče grofič, „prosim vas, lepo vas prosim! K jezercu naju povedite, tam je tako krasno!“

„Pojdemo, Gastone, ako ti je drago; samo ubogati moraš, da se ti kaj ne pripeti.“

„Da, signorina, pazil in ubogal bom.“

Oba dečka veselo priskočita k vodi. „Ah, kako krasno je to jezerce“ — vikne Alfonso — „in kako lepa, mirna, in modra je njegova gladina“ — doda grofič. „Res, krasno je tu“ — reče Elvira — pa sede na klop ter vzame knjigo v roke, da bi čitala. „Zdaj pa le k igri — dostavi — ker čas mineva!“

V tem se grofič skloni nad bregom, da pogleda bliže, ali bo priplavala kaka ribica k bregu.

„Ne nagiblji se tolikanj, Gastone,“ ga posvari Elvira — „lahko izgubiš ravnotežje in —

„In — kaj še,“ povpraša grofič urno.

„Kaj še? Ali ne veš, da si lahko v trenutku moker“, pravi vzgojiteljica.

„O, to ni še najhuje, signorina —“ reče smeje se Gastone — „še ohladila bi me ta vodica, ker je precej soparno. Saj veste, kako se vsekdar veselim kopeli.“

„Tudi res,“ pritrdi Elvira. „Toda tu ni tako.“

„Kako, signorina?“ hiti Gastone.

„Tako, kakor v kopeli“ — odvrne Elvira

„Nekaj pa ste mi prej rekli —,“ povzame grofič.

„Kaj, Gastone?“

„Da izgubim ravnotežje, ako se preveč nagnem k vodi. Prosim, signorina, povejte mi, kaj je to, ravnotežje?“

Zasmeje se Elvira precej glasno, vendar vljudno, in reče: „Glej, Gastone! Kadar stoji kaj vodoravno, tako da se ne nagiblje ni na eno ni na drugo stran, tedaj pravimo: stoji v ravnotežju. Tehnica, na primer kadar miruje,

*) Pomotoma je stalo v I. številki: Konec prihodnjič.

stoji v ravnotežju, ako je pravična. Kadar se ji pa v skledico položi utež, tedaj izgubi ravnotežje in se nagne, na ono stran, kjer je večja teža.“

„O, dobri Bog,“ reče Gastone „kaj bi bilo, ako bi jaz izgubil ravnotežje in se pomešal v jezercu med ribicami? Gotovo je kje vmes kaka ščuka in — in pograbila bi me. Vpiti in na pomoč klicati pa res ne bi mogel, ker bi mi voda silila v usta.“

„Saj se ne boš prekucnil, ne,“ pripomni dosedaj tihi Alfonso, „bova že pazila, da se kaj takega ne pripeti.“

Grofič vzame v roke torbico, v kateri so bile pripravljene drobtinice in oba z Alfonsom jih začneta metati v vodo. V hipu pa se prikaže nešteto ribic, da bi se nahranile s tem, kar jim je natrosila dobrotna roka. Švigajo druga poleg druge; hité, kakor bi se jim mudilo kdovekam in se igrajo v vodi, da jih je veselje gledati. Grofič in Alfonso se polglasno smehljata brzim in lepim živalicam. Kar priplava mogočna riba, dokaj večja in lepša od onih malih. Gastone jo hoče bolje pogledati — nagne glavico nad vodo, toda v tem trenutku zaveje vetrič in — Gastonova lepa čepica pade v vodo.

„Oj, moja kapica, moja kapica,“ vpije grofič. Elvira, ki je ravnokar odložila knjigo in vzela v roko belo rutico, na katero je vezla, se prestraši tako, da ne ve v hipu, kaj se je pravzaprav zgodilo. Domisli se brž prejšnjega pogovora o „ravnotežju“ — in se silno ustraši. Toda Gastonov glas je pričal, da se ni zmočil grofič, pač pa njegova dragocena čepica. Vse bi bil rajši izgubil kakor ono turško čepico, ki mu jo je daroval oče, ko se je vrnil s potovanja na Jutrovo. In kako rad je nosil grofič, ta turški fez, — se smejal in dražil peteline z njim, češ, da ima tudi on rdečo čepico. Toda zdaj je bilo veselje s petelini in čepico pri kraju.

Toda — ne! Alfonso je — preden je zamogel grofič samo ziniti — že ujel čepico in plaval — sicer malo nerodno — vendarle precej hitro do brega in se ga oprijel. Niti dihati si ni upal Gastone. Alfonso mu vesel da čepico nazaj. Bila je, dasi malo mokra, vendar še čedna, ker jo je veter zavihtel po zraku in jo vrgel v vodo tako, da se je le nje rob dotikal vode. Znabiti bi bilo prišlo kaj hujšega, da je ni Alfonso koj zagrabil in oddal grofiču. Hvaležno je pogledal Gastone malega, ljubeznivega tovariša ter se mu vljudno zahvalil.

Čas za igranje je potekel. Alfonso se je poklonil grofici — pozdravil Elviro in grofiča ter veselo odhitel domov.

Alfonso je pripovedoval doma o igri, omenil je tudi Gastonovo čepico — saj ni mogel drugače, ker so ga domači videli vsega mokrega. Suha mu je bila samo suknjica, ki jo je bil v naglici slekel, preden je planil v vodo. — Isti čas je pa izvedela tudi grofica o dogodku. Molčala je in premišljala. Naslednji dan pa je dobil Alfonso od grofice velik zavitek z novo obleko.

Še isti večer je povedal grofič tudi Al ni ves dogodek. Oba sta uvidela, da je imela signorina čisto prav, ko je rekla, da se često pod preprosto obleko skriva plemenit značaj. „Že oni šopek me je prepričal o Alfonsovi vdanosti — je rekel Gastone — toda današnjega plemenitega čina pa res ne morem pozabiti!“

Drugi dan je bil grofič ostreje izprašan nego ponavadi. Želela sta se grof in grofica prepričati, koliko že zna. Odgovarjal je grofič na vsako Antonijevo vprašanje točno, a tudi gladko in hitro, kar je pričalo, da je zelo bistroumen, a tudi vzorno marljiv. Nepopisna je bila grofova radost — zato je sklenil sinka iznenaditi z malim izletom.

Tega je Gastone komaj pričakoval. Trenutek se je zdel grofiču ugoden; zato se je približal očetu ter poprosil: »Oče — ni res — obljubil si mi, da se popeljem s teboj na izlet?«

»Da, sinko,« odgovori grof prijazno.

»Ali, oče,« začne spet bojazljivi Gastone, »ali se smem nadejati, da kakó premeniš svoje mnenje vsled moje prošnje?«

»Pa kaj hočeš, sinko?« vpraša grof.

Mesto da bi grofič naravnost odgovoril na očetovo vprašanje, začne pripovedovati na dolgo in široko o šopku, o igri na vrtu, o jezeru in o čepici ter se spomni tudi preprostega Alfonsa. Dasiravno je bila zgodba o vsem tem grofu že znana, jo je vendarle rad poslušal. Ko je Gastone umolknil, je dejal: »Da, sinko, prav imaš, tudi jaz čislam tega dečka.«

»Zate, ljubi oče, je to tudi dovolj; ali zame —«

»Zate ni?« ga prekine grof.

»Ni dovolj,« odvrne Gastone odločno.

»Ni,« hiti grof, »ali kaj bi rad, Gastone?«

»Ljubim Alfonsa, oče, ker vidim, da je res, kar je omenila signorina večkrat, da se namreč tudi pod preprosto obleko včasih skrivajo lepe lastnosti.«

»Res je, Gastone,« pritrdi grof, »in lepo je od tebe, da čislaš dobrega dečka. Tudi mene to veseli,« dostavi potem nekoliko tišje.

Gastone se je domislil lurške kapelice v gozdu ter ji natihoma poslal vroč vzdihljaj, da bi nebeška gospa očetu nagnila srce in bi privolil njegovi želji.

»Papa!« zaprosi grofič boječe.

»Govori, sinko!«

»Papa, izpolni mi željo! Opusti nameravani izlet, prosim!«

»Zakaj, Gastone?« vpraša oče.

»Ah, oče, prosil bi te nečesa, usliši me!«

»Le povej, otrok!«

»Papa — Alfons —« dalje si grofič ni upal.

»Alfons, pa kaj je ž njim?« vpraša grof.

»Priljubljen mi je.«

»Vem — vidim — hočeš ga obdarovati, Gastone?« reče oče.

»To sem že storil, papa.«

»Torej?«

»Dar je bil premajhen,« dé odkrito Gastone.

»Je bil Alfons z njim nezadovoljen?« vpraša grof.

»Ne, on ne — ali meni je to premalo,« pravi grofič.
»Ti si vedno mali nezadovoljnež,« dostavi grof smehljaje.
»Uganil si, oče; jaz bi se drznil storiti mu več.«
»Koliko več?« vpraša napolradovedno grof, da bi slišal sinkov odgovor.

»Koliko?«
»Je skoro skrivnost, oče!«
»Skrivnost? Razodeni mi jo!«
»Zahtevam mnogo več, oče — vse —« reče naposled grofič.
»Vse?«

»Da, Alfons mi je dober tovariš; pobral mi je čepico iz vode; ali ga smem prijatelja imenovati?« vpraša Gastone.

»Prav, sinko,« odgovori grof ter se tiho razveseli, da ima tako plemenitega sina.

Gastone je sporočil to takoj Alfonsu. Poklical ga je k sebi. Nato sta pa odšla oba do gozdiča, kjer je trepetala svetilka pred kipom Marije in še isti večer sta bila grofič Gastone in vrtnarjev dečko Alfons iskrena prijatelja.

In to prijateljstvo je trajalo v villa de Fiori dolgo, dolgo, dokler ni prišel zloben človek, ki je — žal — strl to sveto vez.

Tarah.

Spisal Janko Polak.

Tarah je bil kipar. Izdeloval je malike, različne vrednosti in velikosti. Imel je dva sina. Enemu je bilo ime Abraham, enemu pa je bilo ime Haran.

Harana je Tarah posebno ljubil.

Nekoč odide Tarah z doma in prepusti kupčijo z maliki svojemu sinu Abrahamu. Abraham pa ni bil dober trgovec.

K njemu pride mož, ki bi si bil rad kupil malika.

»Prijatelj, koliko let šteješ?« ga vpraša Abraham z nasmehom.

»Šestdeset!« odgovori mož.

»Šestdeset?« se začudi Abraham. »In ti si hočeš kupiti boga, ki je bil včeraj še kos marmorja?«

Starca je bilo sram, zato urno odide.

Pa pride k Abrahamu stara ženica in mu donese posodo moke.

»Sin moj!« ga ogovori. »Bodi tako dober in daruj ta mali dar bogovom!« . . .

Pa odide.

Tedaj Abraham vzame kladivo in razbije vse malike. Samo največjega pusti in mu da kladivo v roke.

V tem pride oče domov.

Silno se začudi, ko vidi razbite vse malike.

»Kdo je to naredil?« vpraša ves razjarjen.

»Oče moj!« začne Abraham. »Ko ste bili z doma, je prišla k meni stara ženica in mi je prinesla posodo moke, da jo darujem bogovom. Da ste jih videli, oče! Vsak je hotel imeti moko zase! Tedaj je pa zgrabil največji malik kladivo in pobil z njim vse manjše okolu sebe.«

»To ni res!« zakriči oče. »Maliki, ki jih delam jaz, niso živi!« . . .

»Tako?« se začudi Abraham. »Oče, vi torej sami ne verujete v malike, katere izdelujete in prodajate?«

Oče mu ne odgovori ničesar, ampak ga pelje pred sodnika.

»Ti torej ne veruješ v izdelane malike?« vpraša sodnik Abrahama.

»Ne!« odgovori ta kratko in odločno.

»Pa se ukloni ognju, katerega častim jaz!«

»Zakaj pa ne vodi, ki je močnejša od ognja?«

»Pa se ukloni oblakom!«

»Zakaj pa ne vetru, ki je močnejši od oblakov?«

»No, pa se ukloni vetru!«

»Zakaj pa ne človeku, ki lahko kljubuje ognju, vodi in vetru?«

Sodnik je uvidel, da se Abraham samo norčuje. Ves razjarjen ga da vreči v ogenj.

Haran, ki je stal poleg, pa reče samsebi: »Sedaj sem radoveden, kateri bog bode rešil Abrahama. No, kateri ga pač reši, tistega bodem častil tudi jaz!«

Komaj je izgovoril te besede, že vstopi Abraham nepoškodovan iz ognja.

Varoval ga je Bog! . . .

Silno so se začudili vsi.

»V katerega boga pa veruješ ti?« vpraša sodnik Harana.

»V Abrahamovega!« odgovori Haran ves preplašen.

Sodnik da vreči tudi njega v ogenj.

Toda Harana ni bilo iz ognja . . .

Zakaj Bog ne ljubi in tudi ne varuje omahljivcev!

»Gorje meni! . . . Gorje meni!« . . . zakriči tedaj Tarah in proklinja svoje malike, ki so mu pogubili ljubljence Harana.

Ne dolgo potem je častil tudi Tarah Boga Abrahamovega.

